

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 175

Dnr 2025-000251

Svar på remiss - Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och anrikning av kärnämnen

Beslut

Lycksele kommun avstyrker de föreslagna inskränkningarna i det kommunala vetot gällande uranbrytning. Ställningstagandet baseras huvudsakligen på att:

- Förslaget att inte klassa uranbrytning som kärnteknisk anläggning innebär att kommunfullmäktiges tillstyrkan inte längre krävs vid beslut om utvinning av kärnämnen.
- Vid en ändrad definition av en kärnteknisk anläggning behöver miljöbalken kompletteras med en tydlig bestämmelse som garanterar kommunala vetots fortsatta giltighet.
- Promemorian saknar en saklig motivering till varför det kommunala vetot bör avskaffas och redogör inte för behovet av en inskränkning av den kommunala självstyrelsen enligt proportionalitetsprincipen i 14 kap. 3 § regeringsformen.

Ärendebeskrivning

Ett antal kommuner i Sverige, däribland Lycksele, har fått en remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet gällande promemorian "Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och anrikning av kärnämnen" KN2025/01478 med sista svarsdag den 8 november. Remissen berör ändringar i kärntekniklagen men berör även det kommunala vetot vid utvinning av uran genom att vetot kopplas till vad som utgör en kärnteknisk anläggning och omfattningen av vad som ska provas enligt 17 kap. 1 § miljöbalken. Promemorian "Att åter möjliggöra utvinning av uran" har föreslagit en ändring i 17 kap. 1 § MB om regeringens tillåtlighetsprövning av anläggningar där ämnen som kan användas för att framställa kärnbränsle bryts. Förslaget innebär att det kommunala vetot skulle styras av de verksamheter som provas enligt kärntekniklagen och minska kommunernas inflytande över beslut om uranbrytning. Lycksele kommun delar SKR:s bedömning att den föreslagna ändringen skulle inskränka det kommunala vetot. Detta eftersom ett borttagande av regeringens tillåtlighetsprövning leder till att kravet på tillstyrkan från

Kommunstyrelsens arbetsutskott

kommunfullmäktige enligt 17 kap. 6 § MB upphör. Nuvarande ordning bör därför kvarstå, där regeringen även fortsatt har obligatorisk tillåtlighetsprövning för verksamheter med uranbrytning.

Finansiering

Beslutet kan finansieras inom tilldelad budget.

Väsentlighetsanalys

De naturresurser som utvinns och förädlas i Lycksele och inom närliggande region bidrar väsentligt till Sveriges ekonomiska utveckling och EU:s långsiktiga försörjningstrygghet. I länets kommuner finns en stark vilja att fortsätta bidra till såväl Sveriges som EU:s utveckling.

För att dessa behov ska kunna mötas på ett hållbart sätt krävs att kommunernas förutsättningar att planera och driva utveckling stärks. Till detta behöver den lokala demokratin, som bland annat tar sig uttryck i det kommunala planmonopolet, värnas. Frågor som miljö, mineralutvinning, energiförsörjning, infrastruktur och industriell utveckling är centrala i detta sammanhang och har stor betydelse för Sveriges välbefinnande och EU:s långsiktiga säkerhet.

En anläggning för utvinning av kärnämne ska inte vara en kärnteknisk anläggning (kap. 3.1)

Promemorian föreslår att anläggningar för utvinning av kärnämnen inte längre ska klassas som kärntekniska anläggningar enligt lagen om kärnteknisk verksamhet, lagen om finansiering av kärntekniska restprodukter och lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Lycksele kommun avstyrker förslaget då det inskränker den kommunala självstyrelsen genom att i praktiken avskaffa det kommunala vetot, tillsammans med det parallella förslaget om att upphäva förbudet mot uranbrytning.

Om utvinning av uran inte betraktas som en kärnteknisk anläggning kommer inte bestämmelserna i 17 kap. 6 § miljöbalken (MB) att vara aktuell för tillämpning i samband med tillståndsprövning, enligt lagen om kärnteknisk verksamhet. Detta skulle innebära att kommunfullmäktiges tillstyrkan inte längre krävs vid beslut om utvinning av kärnämnen. Denna konsekvens ser Lycksele kommun som en oförsvarbar försvagning av den kommunala självstyrelsen.

Eventuella ändringar som innebär att uranbrytning inte ska betraktas som en kärnteknisk anläggning behöver åtföljas av en tydlig bestämmelse i miljöbalken som garanterar att det kommunala vetot fortsatt gäller.

Tidigare förslag om att ta bort förbud för brytning av uran

Promemorian "Att åter möjliggöra utvinning av uran" har föreslagit en ändring i 17 kap. 1 § MB om regeringens tillåtlighetsprövning av anläggningar där ämnen som kan användas för att framställa kärnbränsle bryts. Förslaget

Kommunstyrelsens arbetsutskott

innebär att det kommunala vetot skulle styras av de verksamheter som prövas enligt kärntekniklagen och minska kommunernas inflytande över beslut om uranbrytning.

Lycksele kommun delar SKR:s bedömning att den föreslagna ändringen skulle inskränka det kommunala vetot. Detta eftersom ett borttagande av regeringens tillåtlighetsprövning leder till att kravet på tillstyrkan från kommunfullmäktige enligt 17 kap. 6 § MB upphör. Nuvarande ordning bör därför kvarstå, där regeringen även fortsatt har obligatorisk tillåtlighetsprövning för verksamheter med uranbrytning.

Den kommunala självstyrelsen och ansvaret för fysisk planering

Den kommunala självstyrelsen regleras i 1 kap. 1 § regeringsformen (RF) och får inte inskränkas mer än vad som är proportionerligt enligt 14 kap. 3 § i samma lag. Lycksele kommun ser inte någon tillräcklig motivering till förslaget då en tydlig redogörelse för behovet av att avskaffa det kommunala vetot samt en analys av åtgärdens proportionalitet saknas.

Om kommunernas rätt att påverka godkännande av utvinning som omfattar kärnämnen försvagas så minskar det lokala inflytandet över markanvändning, miljö, hälsa och sociala förhållanden. Utvinning av kärnämnen kan även påverka dricksvatten som är en kritisk lokal resurs med ett otillräckligt juridiskt skydd i dagsläget.

Kommunernas planmonopol är en grundläggande del i den kommunala självstyrelsen. De två aktuella förslagen riskerar att begränsa den lokala planfriheten genom krav på anpassning av översikts- och detaljplaner.

Promemorians bedömning att kommunerna, även utan det kommunala vetot, skulle kunna utöva inflytande genom plan- och bygglagen, (PBL 2020:54) är missvisande. Även om lagen ställer krav på kommunerna att tillhandahålla aktuella översiktsplaner, saknar kommunen reellt inflytande i områden med fyndigheter av kärnämnen som pekas ut som riksintresse.

Om en kommuns beslut om en detaljplan inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. i miljöbalken, står Länsstyrelsen skyldig att överpröva och upphäva beslutet enligt 11 kap. 11 § PBL. Regeringen har dessutom möjlighet att enligt 11 kap. 15 § PBL förelägga en kommun att anta, ändra eller upphäva en detaljplan för att tillgodose riksintressen.

När områden med kärnämnesfyndigheter klassas som riksintresse begränsas den kommunala planeringen och det kommunala vetot blir därmed avgörande för att säkerställa lokal demokrati samt acceptans. Ytterst handlar detta om att med lokal kännedom värna kommuninvånarnas livsmiljö och välfärd samtidigt som nationella intressen beaktas.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen är att avstyrka förslaget i remissen.

LYCKSELE
KOMMUN
LIKSJUON KOMMUVDNA

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

4(4)

Sammanträdesdatum

2025-11-11

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Beslutet skickas till

Regeringskansliet
Kommundirektör
Verksamhetschef